

Merhaba

gazetesinin her Çarşamba
okurlarına armağanıdır.

KADEMİK Sayfalar

Hazırlayanlar: **M. Ali UZ - Serdar CEYLAN**
maluz@merhabagazetesi.com.tr • srceylan@hotmail.com

UNUTTUĞUMUZ KELİMELER

Geçenlerde Konya Ansiklopedisi'ni güncelleme çalışmaları sırasında dikkatimi çeken bir kelime oldu. Kelime, Devlethane kelimesi idi. Tabirin menşei Türkiye Selçukluları Dönemine kadar gidiyordu. Selçukluda sultanların oturduğu köşk ve saraylar yanında bir de devlet işlerinin görüldüğü devlethane denilen saraylar mevcuttu. Tarihçiler bu devlethanelerin Selçukluda XII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kurulmaya başladığını ifade eder. Devlethane kelimesinin yakın zamana kadar kullanıldığını hatırlıyorum.

Eskiden devlet işlerinin görüldüğü saraylara bu ad verilirken kelime uzun yıllar ev, mesken anlamında kullanılmıştır. Mesela, karşılıklı konuşmalarda muhatabınıza "Eviniz nerde?" diye sorulmaz, "Devlethane nerede?" diye sorulurdu.

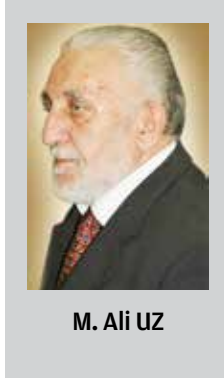
Lisanımızda devlet kelimesinin kullanıldığı alanlar bundan

ibaret değildi. "Allah'a ısmarladık." diyene "güle güle, devletle" diyerek cevap verilir.

Unuttuğumuz, lisanımızda tard ettiğimiz daha pek çok kelime vardır. Eskiden "sen ve ben" kelimeleri katiyen kullanılmazdı. Sen yerine mutlaka siz, ben yerine de fakir veya bendeniz kelimeleri kullanılırdı. Vaktiyle bir vali paşa, oda hizmetkârına siz diye hitap ettiği için bir yakın dostu, "Niye hizmetkârınıza siz diye hitap ediyorsunuz" deyince, "Ağzım sen kelimesine alışmasın siz diyeceğim yerde sen diyerek mahcup olmamak için" demiş.

Mevleviler de katiyen ben kelimesini kullanmazlar, kazara bu kelimeyi kullanmak mecburiyetinde kalırlarsa ardından, "benliğe lanet" deyiverirlermiş.

Eskiden karı-koca kelimeleri de hemen hemen hiç kullanılmazdı. Koca için zevc, eşi için de zevce tabirleri kullanılırdı. Örnekler daha da çoğaltılabilir.

M. Ali UZ

Yakın bir dostum olan bir zat, bir yerde konuşurken ben yerine fakir tabirini kullanmış. Sonra arabasına binip ayrılmış. Orada bulunanlardan birisi “ya hu şu adam konuşması sırasında fakirim dedi. Hiç de fakire benzemiyor. Bindiği araba Mercedes” demiş.

Pek çok kitabın hitabında yazarlar benliğe bulaşmamak için abd-i aciz, fakir-i pür taksir gibi tabirleri kullandıktan sonra

isimlerini yazarlardı. Günümüzde nezaket, zerafet ve incelik namına ne varsa ya unuttuk ya lisanımızdan tard ettik. Türkçe bile tangır tungur hale geldi. Bir münasebetle anlatmıştım. Fahrettin Paşa, Sadreddin-i Konevî Camii'nin önünden geçerken caminin müezzini gözleri az gören Osman Efendi sadece kendi duyacağı kadar ezanı Türkçe olarak okuyormuş. Ezan sonunda Fahreddin Paşa “Baba bu ne biçim ezan okuma” deyince gözleri az gördüğü için karşısındaki şahsın Paşa olduğunu farkında olmadan “ne o ülen. Okuduğum ezanı beğenmedin mi? (Ezanın Türkçe oluşunu kasd ederek) tangır tungur ezan böyle okunur” cevabını vermiş. İşte biz de Türkçeyi bu hale getirmedi mi?

Eskiden en kibar Türkçe, ilim ve kültür düzeyi yüksek İstanbul efendileri tarafından kullanılırdı. Bu kibar lisanı kullanan insan İstanbul da bile kalmadı.

Kelimeler değil tabirler bile bayağılaştı. İki genç kendi aralarında konuşuyorlarmış. Biri diğerine saati kasderek “trenini aldım.” Deyince konuşmayı duyan Mehmet Akif, tren işletmelerinin yabancı şirketlerde olduğunu kasderek “devletin bile alamadığını siz nasıl alıyorsunuz?” demiş. Tabii ne içersiniz yerine ne alırsınız tabiri bunun gibi bir şey.

Belki eskiden konuşma ve hitaplar sırasında aşırılığa kaçılıyordu ama günümüzde de dilimiz bu hale getirilmemeli idi diye düşünüyorum.

KAFKASYA BÜYÜK SÜRGÜN AHISKA TÜRKLERİNİ HATIRLADINIZ MI

Halit GÜLER

Kaybolan, unutulmuş, sürgün edilen, toprakları ellerinden alınan, mal ve mülkleri yağmalanan, toplu halde katledilen Türkler. Dünyanın büyük bir bölümü bu talihsiz insanların çektiği çileye ve uğradıkları zulüm ve haksızlıklara şahit. Bu şahitli acı serüven henüz tam manasıyla ortaya çıkarılmı, dile getirilmemiş ve kağıda dökülmüş değildir. Dünyanın insanı tarafı bunu bilmesi ve bu karanlık bölümün cesaretle aydınlatılmasına yardımcı olması gerekir. Er geç, bunun olacağına işaretleri tehirli de olsa görülmeye başladı. Ahıska Türklerinin başlarına gelenlerin geçte olsa ekrana aktarılması, bunun ümit verici bir işarettir. İnşallah bu örnek çalışma birbirimizi düşünmeye, birbirimizle kucaklaşmaya ve birbirimizi hatırlamaya vesile olur.

TRT televizyonunda dünyanın en talihsiz ve sahipsiz insanların Ahıska Türkleriyle ilgili dört bölümlük dramatik bir sürgünü, yetersiz olmasına rağmen, yüreklerimiz parçalanarak ve içimiz sızlayarak seyrettik. Neye dört bölüm olduğunu bir türlü anlamadığım ve bir anlam veremediğim bu dramı seyrederken yüreğimiz ağzımıza geldi ve dişlerimiz adeta döküldü. Çok acı da

olsa bizde böylece Ahıska Türklerinin varlığından ve çektiği çileden haberdar edilmiş olduk. Daha böyle haberdar olmamız gereken yeryüzünde Ahıska Türklerinin başlarına gelenler gibi acaba Türk topluluklarıyla ilgili neler var? Herhalde onlarda açılmayı ve duyurulmayı bekliyorlar. İnşallah zamanı gelince, ortam hazır olunca, iç ve dış şartlar oluşunca onlarla ilgili de benzeri çalışmalar yapılır. Böylece bu tarz çalışmalar için konu darlığı çekenler, bir konu hazinesine de kavuşmuş olurlar. Yeterli veya yetersiz, beğenilir veya beğenilmez, ilgi görür veya görmez her şeyi hesaba katarak ve dikkate alarak böyle çalışmalar yapmak gerekir. Mutlaka faydalı olur. Ya değilse biz, Çin zulmü altında inleyen Türkleri, Kırimdan sürgün edilen Tatarları, Balkanlarda Osmanlı mirasına sahip çıkan ve bekleyen yalnız yürekli Türkleri, Rodos Adasında unutulmuş soydaşlarımızı nereden ve nasıl öğrenecektik? Hadi insanları bir tarafa bırakalım, o topraklardaki Türk-İslâm medeniyet eserlerini nasıl tanıyacaktık?

Dünyanın şurasında burasında zaman zaman objektife takılan kameraya rastlayan Türkleri kolay kolay hatırlayamazdık. Kulağımızın dibindeki Batı Trakya

Vagonlardan indirilen Türkler kamyonlarla köylere dağıtılıyordu. Foto-Dünya Ahıska Türkleri Birliği.

Türklerinin seslerini duyamadığımız gibi. Ara sıra çeşitli vesilelerle dünya Türklüğünü dile getirmekte, ekrana taşımakta, yaşadıkları topraklara ve şehirlere geziler düzenlemekte ve sohbetlere konu yapmakta sayısız faydalar var. Bu faydaları o insanları tanıdığınız ve dinlediğiniz zaman daha iyi anlayacağız.

Benim işaret ettiğim noktaya ve söylemek istediklerime Büyük Sürgün Kafkasya çeşitli yönleriyle ve misal teşkil etmesiyle güzel bir örnektir.

Zamanın en talihsiz yılı; 1944. 1944 yılında Komünist diktatör Stalinin emriyle Gürcistanın Ahıska bölgesinde yaşayan Türkler, bir gecede kara vagonlara doldurularak semti meçhule sürgün edilirler. Başlarına gelecek felâketten habersiz bu günâhsız ve suçsuz insanlar genç yaşlı, kadın erkek binlercesi kara vagonlara doldurularak semti meçhule, Sovyetler Birliğinin değişik bölgelerine yollanırlar. Her biri kendilerini uçsuz bucaksız, evsiz barksız topraklarda anne-siz babasız, malsız mülksüz, çocuksuz bulurlar. Bu anlatılamayacak korkunç bir macera, ıstı-

raplı ölümlerle dolu bir yolculuk . İşte Büyük Sürgün Kafkasya kısa da olsa bu dramı anlatmış.

Acaba şimdiye kadar neye böyle bir şey yapılmadı? Olayın üzerinden yetmiş yıldan fazla zaman geçmiş. Olayı yaşayan insanların hemen hemen tamamına yakını dünyasını değiştirmiş. Büyük hesaplaşma gününü bekliyorlar. Acıların tazelenmemesi için neslin değişmesini bekledikleri gibi. O sürgün günlerini yaşayan insanların, acı olaylara şahit olan dedelerin, ninelerin bu dünyadan ayrılmasını mı bekle-diler.

Meselâ; Almaatının kenar mahallelerinden birinde yaşayan, olayları baştan sona gören 80 yaşındaki Ali Paşayı mutlaka dinlemek lazımdı. Bizim bir gün sabaha kadar dinlediğimiz gibi. Yılların tüketemediği Ali Paşa, Ahıska Türklerinin yaşadıklarının canlı şahidi idi. Ali Paşa gibiler, Ora Asya Türklüğünün sembolleri. Ali Paşa yaşıyor mu, yoksa öldü mü bilmiyorum. Öldüyse Allah rahmet eylesin. İnşaallah gördükleri, bildikleri öbür dünya da işe yarar. Keşke yaşasaydı da bu filmi görebilseydi. Herhalde

çok sevinir ve mutlu olurdu. Anavatan Türkiye’de yaşayan kardeşlerinin kendilerini konu alan bir televizyon filmi yapmaları, böyle bir konuya el atmaları onu çok mutlu ederdi. Bizi ve olayı bütün acılarıyla yaşayan Ahıskalı kardeşlerimizi memnun ve mutlu ettiği gibi.

Her şey güzel de, böylesine önemli bir çalışma neye yalnızca dört bölüm? Yalnız ben değilim, seyircilerin tamamı herhalde kendi kendilerine aynı soruyu soruyorlardır. Senarist herhalde konuyu uzatmamış ve daha fazla yazmak istememiş. Sadece olanları ve yaşananları yazsa yeterdi. Ahıska Türklerinin doldurulduğu kara vagonlardan birinde yolculuğun sonuna kadar gitse yine yeterdi. Yoksa birileri bu kadar yetermi dedi. Böyle şeylerin olduğunu hep duyarız da. Gürcü bir kızın Ahıskalı bir gence aşık olması ve aşkı uğrunda can vermesi olanların yanında o kadar önemli değildi, Neredeyse Ahıskalı Türkleri bırakıp Gürcü kızın peşinden gideceğiz ve daha çok ona üzüleceğiz. Sürgün hikayesini döndürmüşler sıradan bir aşk hikayesine Yine Ahıskalı bir denizin Ahıskalı namuslu ve çaresiz bir kadına sarkıntılık yapması, namusunu kirletmeye kalkışması ön plâna çıkarılmamalıydı. Sanki yalnız Ruslar mı, işte Türkler de aynı şeyi yapıyorlar dercesine, Sanki Rusların yaptıklarını dengelemek istercesine. Diziyi dikkat çeker ve ilgi görür hale getirmek için o kadar acılar ve o acıların anlatılması yeter de artardı bile. Yan desteklere ve uydurma

944’te vatanlarından sürülerek Orta Asya’nın farklı ülkelerine dağıtılan Ahıska Türkleri, geri dönüş mücadelelerini sürdürüyorlar.

olaylara ihtiyaç yoktu.

Kafkasya Büyük Süngün dizisi acaba Ahıska Türklerinin hatırlanmasına vesile oldu mu? Olmuşsa maksat hasıl olmuştur ve büyük kazanç elde edilmiştir. Ahıska Türkleri memleketlerinden sürgün edilmekle ve topraklarından çıkartılmakla kalmadılar. Asıl sıkıntı, gurbetin ve yalnızlığın verdiği acı neticesinde ondan sonra başladı. Sürgün esnasında üzerinde kartalların uçtuğu ve fırsat kolladığı kara vagonlarda ve yollarda ölenler gözleri açık kurtulup gittiler. Yer yüzünde mezar olarak bir karış toprakları ve göze batacak bir işaretleri bile yok. Ölenler Rusya bozkırlarında kurda kuşa yem oldular ve kaybolup gittiler. Sağ kalanlar daha fena oldular. Yol boyunca öldü diyerek trenlerden atılanların bir karış toprakları ve kim olduklarını gösteren bir mezar taşları bile yok. Kocalar kadınsız, kadınlar kocasız kaldılar. Çocuklar anne babasız, anne babalar çocuksuz, dedeler, nineler

1944 Sürgünü Ve Sovyet Dönemi Kırım Türkleri

kimsesiz öldüler. Öyle bir serüven ki Allah kimseye yaşatmasın ve kimselerin başına böyle bir felaket vermesin.

Ahıska Türklerinin çilesi bu büyük sürgünle bitmedi ki. O tonajda olmasa da bu hal sürgünden sonra da devam etti. Sürgünle gönderildikleri yerlerde çeşitli haksızlıklara ve zulümlere maruz kaldılar. Dizide işin o tarafı da gösterilseydi macera yarım kalmazdı. Sovyetler Birliği topraklarından Ahıskalı ismiyle anılan Türklerin mevcudiyeti hür kafalara yerleştirilebilmişse o da bir kazançtır.

Büyük Sürgün (korkunç zulüm) Kafkasya, bilmiyorum Ahıska Türklerinin dramını gündeme taşımakta,, entelektüel düşünceye girmesini sağlamakta acaba yeterli olabildi mi? Yıllardır Anavatan Türkiye hasretiyle yaşayan Ahıska Türklerinin zihinlerde düşünülür hale gelmesi-

ni sağlayabildi mi? Eğer bu gerçekleşmiş ise maksat hasıl olmuş ve çekilen emek boşa gitmemiş demektir. Bundan sonraki bu tür çalışmaların varlığı bu örneğin amacına ulaştığını gösterecektir. O akıllara durgunluk veren, insaf, merhamet sınırlarını zorlayan Büyük Sürgünün neticesinde Sovyetler Birliğinin her köşesinde bir Ahıskalı Türk ailesine rastlamak mümkündür.

Yok olup gitsinler diye sürgün edilen Ahıska Türkler, her türlü zorluğa ve yokluğa rağmen varlıklarını korumuşlar, çoğalmışlar ve Sövyetler Birliğinin her köşesinde biz buradayız diye feryat etmişlerdir.

Ahıska Türklerinin dramı Türk dünyasının kapanmayan yarasıdır. Ahıska Türklerinin dramını ekrana yansıtanların hizmeti büyük olmuş ve emekleri boşa gitmemiştir. Kendilerine müteşekkir ve minnettarız.

MUHLİS KÖNER'İN MİMAR MUZAFFER BEYİ ZİYARETİ

Abdullah
AYDOĞMUŞ

Selçuklu, Karamanoğlu, Osmanlı hâkimiyeti altında yaşamış Konya çok zengin bir mimari birikime sahiptir. Bin yıllık gelenek içerisinde Konya'yı yönetenler imar, ihya ve inşa hareketine büyük önem vermişler, mimari üslubun gelişmesine büyük katkı sağlamışlardır. Bu mimari üslup ve yapılaşma kimi zaman vakıflar yoluyla kimi zaman hayırsever devlet adamları ve eşraf yoluyla devam etmiş, şehir yapılanması ve organizasyonu bu yapılarla düzenlenmiştir.

İslami dönemde, Selçuk, Karamanoğlu ve Osmanlı mimari etkisi Konya'da hissedilirken, Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren Batılılaşma ile birlikte Avrupalı mimari anlayışın ortaya konduğu eserler de meydana getirilmiştir. 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren Konya'da Batı tarzı ilk örnekler verilmeye başlanmıştır. Daha sonra neoklasik⁽¹⁾ anlayışı benimseyen mimarların yetişmesi mimaride İstanbul ve Anadolu'da yeni deneyimlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Osmanlı'da uygulanan Osmanlı Neoklasik akım; 19. yüzyıl

sonu ve 20. yüzyıl ilk çeyreğinde etkisini göstermiş; çeşitli fonksiyonlara cevap verecek nitelikte tasarlanmış bir Osmanlı canlandırmacı üsluptur. Neoklasik mimarinin ülkemizdeki en önemli temsilcileri **Mimar Kemaleddin Bey** (1870 - 1927) ve **Mimar Vedat Tek** (1873 - 1942)'tir⁽²⁾.

Mimar Vedat Tek'in öğrencisi olan **Mimar Muzaffer Bey** 1881 yılında İstanbul'da doğdu. Muzaffer Bey, Hendese-i Mülkiye Mektebinde öğrenim hayatına devam ederken, bir taraftan da Vedat Tek'in bürosunda çalış-

İstanbul Abide-i Hürriyet Anıtı.

(1) Mimaride Neoklasizm ilk olarak Amerika'da, Fransız devriminden sonra ise Fransa'da barok ve rokoko'nun reddedilerek Roma ve Yunan mimarisinin güncellenmesiyle ortaya çıkmış ve özellikle İkinci Meşrutiyet'ten sonra Osmanlı'da da etkili olmaya başlamıştır. (Bknz. E. H. Gombrich, Sanatın Öyküsü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1972, s. 378.)

(2) Doğan Kuban, İstanbul Yazıları, Yapı Endüstri Yayınları, İstanbul, 1998, s. 41.

Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü; Darülmüallimat (Kız Öğretmen Okulu)

Konya Lisesi; Darülmüallimin (Erkek Öğretmen Okulu)

Konya Atatürk Anıtı; Ziraat Abidesi

maya başladı. Muzaffer Bey, aynı zamanda Mimar Vedat Tek'in İstanbul'daki en Önemli yapılarından Sirkeci Büyük Postahane, arkasındaki Hoca Hubyar Mescidi, Sultanahmet'deki Tapu ve Kadastro binalarının yapımında büyük emeği geçmiş, yapıların oluşması ve tamamlanmasında yararı dokunmuştur⁽³⁾.

Muzaffer Bey, II. Meşrutiyet'in ardından Kadastro Fen Heyeti'nde görevlendirildi. Hende-i Mülkiye Mektebi'nde öğretmenlik de yapan mimar, aynı dönemde Posta ve Telgraf Nazırlığı'nda çalışmaya başladı⁽⁴⁾. 31 Mart vakasında öldürülenlerin anısına yaptırılacak anıt için açılan yarışmayı kazanan Muzaffer Bey, Hürriyet-i Ebediye Tepesi üzerine **Abide-i Hürriyet Anıtı**'nı inşa etti. Konya valisi Hüsnü Bey'in⁽⁵⁾ daveti ile Vilayet Başmimarı olarak Konya'da görev yapan Muzaffer Bey, burada da **Darülmüallimin** (Erkek Öğretmen Okulu), **Darülmüallimat** (Kız Öğretmen Okulu), **Ziraat Abidesi**, **Umumi Meclis** ve **Konya Harası** binalarının inşasında görev yaptı. Edirne Selimiye Camisi onarımını da yapan mimar, 37 yaşında **26 Mart 1920'de Konya'da vefat etti**⁽⁶⁾.

Muzaffer Bey, Konya'da Sadreddin Konevi Haziresi'ne defnedilmiş, semtteki yeni düzenlemeler üzerine kabri Tekke Mezarlığı'na nakledilmiştir. Sille ta-

(3) Metin Sözen, Osman Nuri Dülgerler, O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, Bahar 1978, s. 118.

(4) Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, "Muzaffer Bey," Cilt 14, İstanbul, Gelişim Yayınları, 1986, s. 8424.

(5) Hüsnü Bey, 3.10.1913-3.8.1914 tarihleri arasında Konya valiliği yapmıştır.

(6) Metin Sözen, Osman Nuri Dülgerler, agm, s. 121.

şından yapılan şahidesi zamanla aşınıp kaybolmuştur⁽⁷⁾.

Osmanlı mimarisinin son döneminde, yaptığı çok yönlü çalışmalarla kısa yaşamı içinde ilginç bir sanatçı kimliğiyle karşımıza çıkan Muzaffer Bey yaşamının en önemli ürünlerini Konya'da vermiştir.

Muzaffer Bey çok genç yaşta rahatsızlanmış, evinden çıkamamış ve uzun süren bu hastalık döneminden sonra vefat etmiştir. Rahatsızlığında Mehmet Muhlis (Koner) Bey Muzaffer Bey'i evinde ziyaret etmiş ve bunu Türk Sözü gazetesinde okuyucularıyla paylaşmıştır.

Muzaffer Bey'in hayatıyla ilgili ansiklopedik bilgiler dışında elimizde yeterli bilgi kaynağı bulunmamaktadır. Bu da Muzaffer Bey'in bir aydın olarak iç dünyası, görüşleri, sosyal çevresi, ailesi ve kimliği üzerinde tanımlamalar yapılmasını engelliyor. Muzaffer Bey'in hayatına dair bu sınırlılıklar hayatının da geniş olarak incelenmesine olanak tanımıyor. İşte bu bilgi yetersizlikleri içerisinde Mehmet Muhlis (Koner) Bey'in (1886-1957) Muzaffer Bey'in evine yaptığı ziyareti kaleme alması Muzaffer Bey'in son günlerini daha belirgin hale getiriyor.

Mehmet Muhlis Bey'in Muzaffer Bey'i ziyareti ile ilgili yazısı şu şekildedir;

"Öteden beri ziyareti arzu ettiğim bu büyük sanatkâra nihayet bir arkadaşım vasıtasıyla geçende takdim edildim. Onu görmezden tanı-

Mehmet Muhlis Koner (1886 - 1957)

madan evvel istasyon bulvarının mutena bir köşesindeki büyük abide bu büyük sanatkarın ruhundaki incelikleri bana tanıtmış dakikalarca hayran kalarak izlediğim bu eserden Muzaffer'in nadide şeyler yaratan ruhunu görmüştüm. Bu defa da onunla karşı karşıya gelmek tesadüfün bu güzelliğini unutmak mümkün değildir. Geçen öğleden sonra saat üçe doğruydu ki artık ikametgâhından günlerce çıkmayacak kadar hasta ve halsiz karyolasına uzanmış kaderine ağlayan bu muhterem simanın kapısının önündeydim. Arkadaşım zile dokundu ve gelen hizmetçiye beni haber verdi. Şimdi koridordan geçiyorduk. Sanatın hazin ve ince ruhuyla karışan tablolarla süslenmiş fakat sade bir odaya girdik. Beş dakika sonra ise merdivenleri çıkıyorduk. Küçük bir salonun genişliğinde halsiz uzanmış tabiatı eşyanın ruhunu ve sonra sanatı, dalgın fakat keskin nazarlarıyla süzen bu büyük ruhla karşı karşıya geldik.

(7) Ali Işık, Mart ayında Kaybettiğimiz Konyalı Değerler-2, Merhaba Gazetesi, Akademik Sayfalar, 23 Mart 2016, C. 16, S. 9, s. 139.

• مظهر بكي زيارت

اوتهدنبري زيارتي آرزو ايتكم بوبويوك
صنعتكاره نهايت بر آرقداشم وساطله كچنده تقديم
اندلدم . اونى كورمزدن . طانمازدن اول
استاسيون بولوايىنىك . مئنا بر كوشه سنده كي
بويوك آيده بوبويوك صنعتكارك روحنده كي
اينجه لكلى بكا طانمايديرمش . ديقه لرجه
مفتون تماشاسى قالدويم بوازدن . مظهرك
بمديعه لربار اتا زروحنى كوردمشدم . بودقمده
اونكله قارشى قارشى به كلك ، تصادفك
بوكوزلكنى اونوتقم ممكن دكلدر . كچن
اوكله دن صوكره ساعت اوچه دوغرى ايدى كه
آرتق اقامه كاهندن كونلرجه چيقميه رق
خسته ، بيتاب ، زنون قاريوله سنه اوزائمش
طالعنه اغلايان بو محترم سبهاك قابوسنىك
اوكنده ايدم . آرقداشم زبله دو قوندى
وكان خدمتچى به بنى خبر ووردى . شيمدى
قوريدردن كچيوردق . صنعتك حزين رقبق
روحيله قاريشان نابولرله سوسلنمش فقط
ساده براوطيه كيردك . بش ديقه صوكره
زردبانلرى چيقيورددق كوچوك برصالونك
متمهاسنده بيتاب اوزائمش حزين ، حزين
طبعتى روح اشيايى صوكره صنعتى دالفين
وقفت كسكين نظرلريله سوزمن بوبويوك روحله
قارشى قارشى به كلك .

Mehmet Muhlis, "Muzaffer Beyi Ziyaret", Türk
Sözü, 6 Haziran 1918.

Heyecanımı pek güç zapt ediyordum. Arkadaşım beni takdim etti. Kendisine bütün ruhunu heyecanlarını sonra saygısını sunmak isteyen muhatabındaki resmiyet, ona da ruhunu açmak için mani idi. Resmi bir söz sanatın bütün çıplaklığıyla dalgalanan odanın güzel kokulu saf havası içinde çalkandı.

Teşrif ettik..

Ben heyecan içindeydim fakat şimdi uzakta değil, çok sevdiğim sanatın herkesin göremeyeceği safında bulunuyordum. Ona bütün ruhumu sanata olan aşkı her şeyimi söylemek istiyordum. Bakışlarımdan belki onu anladı. Memleketin takdirdsizliğinden yakınarak şunları söyledi;

- Artık kalkamıyorum fakat ruhumda sonsuza kadar sönmeyecek olan sanat aşkı beni bütün halsizliğimle çalışmaya sevk ediyor. Ellerim sanatın, hayatın fırsatını değil, bir sigara bile tutamıyor. Gözlerim az görmeye başladı. Pek güç söyleyebiliyorum. Ben bu hallerle sürekli çalışmak isterken sağlam durumda bir gençliğin memlekette kayıtsız dolaşmaları bilmem ki hayata irfan ne elim bir yabancılık.

Sanatkâr bunları söylerken nefesini pek güç alıyordu. Nihayet müthiş bir öksürük onun sararmış yüzünde büzülmelere yol açtı. İki üç dakika sükküt ettikten sonra devam ederek:

- Memlekette güzel sanatlara karşı ne üzücü bir ilgisizlik var. Herkes abidenin lüzumsuzluğundan bahsediyor sonra artık elim kalem tutamıyor yetiştirmek istediklerim benimle beraber bana bağlandıklarından dolayı aç kaldıkları için çekildiler. Efendim bir kunduracı bile yanında birçok kalfasıyla

çırağıyla kendisine ait bir teşkilata sahipken bir milletin ruhunun ifadesi olan güzel sanatlardan bu kadar uzak yaşamak!

Ben bunları dinlerken hicap terleri altında kızarmış olan yüzümü göstermemek için alnımı karıştıryordum. Kendisine dedim ki;

- Hakkınız var efendim. Bu memlekette daha sanata hürmetin gerekliliğini pek az bir gençlik pek yakın bir zamanda anladı. Böyle olmakla beraber büyük sanatkârlar her memlekette bizim kadar değilse de yine layık oldukları hürmeti görmüyorlar. İşte geçenlerde ölen Auguste Rodin⁽⁸⁾ (ö. 17 Kasım 1917) Fransa'nın ilmi çevresinden ne derin şikâyetler yapıyor. Halkın zihniyetinden çok uzak bir mevkide yaşayan bu büyük sanat ve bunun müntesibleri için daha bir müddet şikâyet mukadderdir efendim.

Muzaffer Bey başını salladı ve sonra dedi ki;

- Şimdi ben artık vatanın bu ihtiyacını düşünmüyorum. (Yedi sekiz yaşlarında bir erkek çocuğunu göstererek) Mukadder⁽⁹⁾ işte benim canlı eserim! Bunları mümkün olduğu kadar bu sanattan uzak yaşatacağım. Bunlar tüccar olsunlar para kazansınlar. Ben hayır dedim bunlar da pederlerinin ve sanatın asıl ruhuna varis olacaklar.

Bu büyük ruhlı adam o sarışın mahsul-u hayatını okşadı ve ona Rıza Tevfik Bey'in kendisinin yaptığı eleştirilere uygun bir şiirini okutturdu.

Bundan sonra bize abidenin lüzumundan inşaat amacından ve alacağı şekilden bahsetti. İki saat

kadar kalmıştık. Bu hasta ruhu daha fazla sıkmamak için müsaade istedik. Muzaffer Bey kimsenin kendisini ziyaret etmediğini günlerce gözleri tavanda arka üzeri kederine ağlaya ağlaya yalnız kaldığını ve kendisini her vakit ziyaret etmemiz gerektiğini söyledi.

Kendisine hürmetler ve teşekkür arz ederek oda kapısından çıkarken ruhum onun şikâyetleriyle çırpınıyor ve o feryadın kulaklarımda müthiş uğultuları akisler yapıyordu.”⁽¹⁰⁾

Muzaffer Bey Konya'nın işleyen ritmik şehir yapısına önemli katkılar yapmıştır. Avrupa'dan Osmanlı İstanbul'una oradan da Anadolu'ya uzanan etkileşimde, Muzaffer Bey, ortaya koyduğu eserlerle mimaride Neoklasizmin Konya'daki uygulayıcılarından olmuştur.

KAYNAKLAR

Ali Işık, Mart Ayında Kaybettüğimiz Konyalı Değerler-2, Merhaba Gazetesi, Akademik Sayfalar, 23 Mart 2016, C. 16, S. 9, s. 139.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, “Muzaffer Bey,” Cilt 14, İstanbul, Gelişim Yayınları, 1986, s. 8424.

Doğan Kuban, İstanbul Yazıları, Yapı Endüstri Yayınları, İstanbul, 1998.

E. H. Gombrich, Sanatın Öyküsü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1972.

Mehmet Muhlis, “Muzaffer Beyi Ziyaret”, Türk Sözü, 6 Haziran 1918, s. 1-2.

Metin Sözen, Osman Nuri Dülgerler, “Mimar Muzaffer'in Konya Öğretmen Lisesi”, O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, Bahar 1978, s. 118.

Osman Nuri Dülgerler, “Muzaffer Bey”, Konya Ansiklopedisi, C. 7, s. 37, 38.

(8) Fransız Heykeltıraş.

(9) Mukadder Çiğir, Mimar Muzaffer'in oğludur. Babası gibi mimardır.

(10) Mehmet Muhlis, “Muzaffer Beyi Ziyaret”, Türk Sözü, 6 Haziran 1918, s. 1-2.

Ali IŞIK

HAZİRAN AYINDA KAYBETTİĞİMİZ KONYALI DEĞERLER -3-

26 Haziran: Edip Raşit (Raşit Edip Usman) (1313/1895-1977)

Eğitimci, şair. Konya’da doğdu. Konya Vilayeti Tahrirat Kalemi mümeyyizliğinde ve Umumi Meclis azalığı görevlerinde bulunan Arif Efendi’nin oğludur. İsmi Raşit, mahlası “Edib”dir.

Özel Füyuzat-ı Hamidiye Mektebi ve Konya İdadisinden mezun olduktan sonra Posta ve Telgraf İdaresine memur olarak atandı. Millî Ordu’da sabit sahra posta memuru olarak görev yaptı.

Bu görevinden dolayı kırmızı şeritli İstiklal Madalyası ile taltif edildi. “İstiklal” başlıklı şiiri ile 1921’de İstiklal Marşı için açılan güfte yarışmasına Konya’yı temsil eden katıldı.

Cumhuriyet Döneminde öğretmenliğe başlayan Edip Raşit, İttihat ve Terakki, Numune, Anadolu İntibah ve Sanayi mektepleriyle Konya Erkek Ortaokulunda Türkçe öğretmenliği yaptı.

Halkevi Dil ve Edebiyat Kolu azalığı görevinde de bulunan şairin şiirlerinin bir kısmı *Babalık* ve *Osmanlı* gazeteleri ile *Ocak* mecmuasında yayımlandı. Şiirlerini “Kırık Sazlar” ve “İlham Damlaları” adıyla iki defter hâlinde düzenledi; ancak her ikisi de neşre-

dilemedi.

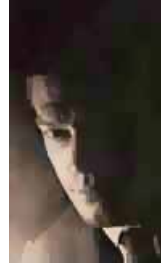
Şiirlerinden bir kısmı “Raşid Edip Usman’ın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri” başlıklı lisans tezinde yer almaktadır.

Son Yıllarda Konya’nın Yetiştirdiği Genç Şairler adlı antolojik bir eseri yayımlanan Usman, 26 Haziran 1977’de vefat etti. Üçler Mezarlığı’nda metfundur.

Koray Ekener (1942-1992)

Gazeteci, şair. Meram ilçesine bağlı Gazi Alemşah Mahallesi’nde doğdu. Babasının adı Rıza, annesinin adı Melek’tir. Altın-

çeşme İlkokulunda başladığı ilköğrenimini Akif Paşa İlkokulunda tamamladı. Karma Ortaokulunu bitirdikten sonra Konya Lisesine devam ettiyse de bitirmeyip gazeteciliğe başladı. Bir ara Ankara gazetelerinde çalıştı. Anadolu’da yaptığı röportajları Ankara’daki çeşitli gazetelerde yayımladı. İstanbul gazetelerinin magazin eklerinde çıkan aşk şiirleriyle tanındı. Avni Anıl tarafından hicaz makamında bestelenen “Sen Saçlarıma Koşan Aklar Gibisin” adlı şiiri TRT repertuarında yer buldu. Bohem yaşantısı

yüzünden hayatı sıkıntılarla geçen Ekener, 26 Haziran 1992'de Çimenlik Mahallesi'ndeki sefaletin kol gezdiği küçücük evinde sessiz sedasız dünyaya veda etti. Musalla Mezarlığı'ndaki kabri bir hayırsever tarafından yaptırılan Ekener'in *Gücüme Giden Dünyaya* (Konya 1968) adlı bir şiir kitabı vardır.

29 Haziran:

Mehmet Emin Alpkan

(1333/1917- 1990)

Gazete sahibi, yayımcı. Taşkent'te doğdu. Babası Ama Latif Hoca, annesi Zeliha Hanım'dır. Küçük yaşta babasını kaybettiği için herhangi bir tahsil göremedi ve bir mesleğe giremedi. Bir müddet annesinin yanında kalan Alpkan, Fethiye'ye eniştesinin yanına gitti. Maden işinde çalıştı. Daha sonra İzmir'e giderek seyyar satıcılık yaptı. 1930'larda kitapçılığa başladı. 1938'e kadar İzmir'de kaldı. Daha sonra İstanbul'a giderek çeşitli işlerde çalıştı. Deniz Yollarının Havuzlar Fabrikasına girdi. 1940'ta asker oldu. 1943'te terhis olduktan sonra aynı fabrikadaki işine tekrar başladı. 1945'te cuma namazına gittiği için işten çıkarıldı. Bakkallık yaparak hayatını kazanmaya çalıştı. 1951 yılında zarar ettiği için bakkallığı bıraktı.

Bir müddet Bahariye Mensucat Fabrikasında çalıştı. 1959'da oradan ayrılıp briketçilik yapmaya başladı. İstanbul'da İsmail Hami Danişmend'in evindeki

toplantılara katılan Alpkan, Nihal Atsız, Nurettin Topçu, Osman Yüksel Serdengeçti, Bekir Berk ve İsmet Tümtürk gibi önderlerle birlikte oldu. Kendisi de toplantılar düzenleyerek Türk Kültür Ocağı, Milliyetçiler Federasyonu, Milliyetçiler Derneği gibi derneklerin faaliyetlerine destek verdi. 1951'de *Komünizmle Mücadele* dergisinde, 1960'da da *Düşünen Adam* dergisinde görev alıp, bu derginin idare müdürlüğünde bulundu. Daha sonra da matbaacılığa geçti. *Babil'de Sabah* gazetesinin kuruluşuna önderlik yaptı.

Hemşehrisi Mehmet Yurtttuş'un ısrarıyla 1969 yılında *Bizim Anadolu* gazetesini kurarak imtiyaz sahipliğini yükledi. Milliyetçi muhafazakâr gazeteleri bir araya getirerek Yurt Ajansı'nın kurulmasına ön ayak oldu. Alpkan, daha sonra Taşkent Vakfı'nı kurdu. *Türkiye* gazetesi ile *İnsan ve Kâinat* dergisinde vefatına kadar danışmanlık yaptı.

29 Haziran 1990 Cuma günü sabah ezanı okunurken Beşiktaş Yıldız'daki evinde vefat etti ve Ortaköy Mezarlığı'nda toprağa verildi.

30 Haziran:

I. Keyhüsrev (ö. 607/1211)

Türkiye Selçuklu Sultanı ve II. Kılıçslan'ın oğludur. Annesi ise Bizanslı bir prensistir. II. Kılıçslan'ın on bir oğlundan en küçüğü idi. 1186'da ülkesini oğulları arasında paylaştıran babası ona melik sıfatıyla Borgulu ve Kütahya yörelerinin yönetimini verdi. Meliklik döneminde idaresi altındaki uç bölgesinde oturan

Türkmenler ve ağabeyleri Muhiddin Mesud ve Kutbüddin Melikşah ile birlikte Bizans İmparatorluğu'na, Alman İmparatoru Friedrich Barbarossa kumandasındaki Haçlı ordularına ağır kayıplar verdirdi. II. Kılıçaslan hayattayken oğulları arasında veliahtlık mücadelesi başladı. Sivas Meliki Kutbüddin Melikşah Konya'da kendisini zorla veliaht ilan ettirince Borgulu'ya giden II. Kılıçaslan, Keyhüsrev'i veliaht ilan etti. Birlikte Konya'ya yürüyüp şehre hâkim oldular. Aksaray'a kaçan Kutbeddin'in peşinden giden Gıyaseddin Keyhüsrev babası ile birlikte şehri kuşattı. Kuşatma sırasında II. Kılıçaslan hastalanıp ölmesi üzerine Gıyaseddin Keyhüsrev Konya'da tahta çıktı (1192). I. Gıyaseddin Keyhüsrev, 1196'ya kadar sürecek ilk saltanatı döneminde Menderes Nehri'ne kadar uzanan Bizans topraklarını fethetmiş; bu sırada özellikle Karia ve Tantalus halkından esir aldığı Hristiyan halkı nüfuzu azalmış olan Akşehir bölgesine yerleştirmiştir. Kendilerine toprak, ziraat aletleri ve tohumluk verip beş yıl vergiden muaf tuttuğu esirler; Bizans'la anlaşma sağlandığında ülkelerine dönmediği gibi kimi Bizans şehirlerinin Hristiyan halkı da kitleler hâlinde Selçuklu ülkesine göç etti. Bu dönemde kardeşlerinden Tokat Meliki Rükneddin Süleyman Şah, onu devirip hükümdar olmak için hazırlıklar yapmaktaydı. Süleyman Şah, Keyhüsrev'in babasını zehirlediği iddiası ile onu yıpratmağa ve hükümdar olduğunda kardeşlerini yerlerinde bırakacağına söz

vererek onları kendi yanına çekmeğe çalıştı. Sonunda Konya üzerine yürüyerek şehri kuşattı. Dört aylık kuşatmadan sonra Gıyaseddin Keyhüsrev, Konya halkının çektiği sıkıntıyı bizzat yaşadığı için şehri terk edeceğini bildirdi, iki taraf arasında anlaşmanın imzalanmasından sonra şehri terk etti. Konya'dan ayrıldıktan sonra dokuz yıl sürecek gurbet hayatına başlayan Gıyaseddin Keyhüsrev, tahtı yeniden elde etmek ümidiyle diğer kardeşlerini çevredeki hükümdarları ziyaret etti. Önce Selçuklulara tâbi Klikya Ermeni Kralı Leon'un prenslik merkezi Sis'te, ardından kardeşleri Tuğrul Şah ve Kayser Şah'ın yanında Elbistan ve Malatya'da kaldıktan sonra Eyyubilerin Suriye sultanı el-Melikü'l-Âdil'in yanına Halep'e gitti. Bir süre de Amid'de ve Ahlatşahlardan Balaban'ın yanında kaldı. Ziyaret ettiği hükümdarlardan umduğu desteği bulamayınca Trabzon'a geçerek oradan bir gemiyle İstanbul'a gidip Bizans'a sığındı. İmparator III. Aleksios Angelos, onu Bizans'ın ileri gelen devlet adamlarından Manuel Mavrozomes'in kızı ile evlendirdi. Keyhüsrev, Haçlıların İstanbul'u işgali üzerine (Şubat 1204) kayınpederinin malikanesine gitmek zorunda kaldı. II. Süleyman Şah, 1204'te öldüğünde yerine bir süre II. Süleyman Şah'ın çocuk yaştaki oğlu III. Kılıçaslan geçti ama sekiz ay hüküm sürebildi. Kardeşinin ölüm haberini alan I. Gıyaseddin Keyhüsrev, Sultan'ın çocuk yaşta olmasından rahatsız olan devlet adamlarının çağrısına uyarak tahtını yeniden ele ge-

çirmek üzere harekete geçti. Konya'ya gidebilmek için İznik Rum İmparatorluğu topraklarından geçmek zorundaydı. Bu devletin başında olan Laskaris'in şartlarını kabul etmek zorunda kaldı: Denizli ile Honaz'ı iade etmesi ve şehzadelerini rehin bırakması gerekmişti (Tahtını geri aldıktan bir süre sonra oğullarına kavuşabilirdi.) Eski meliklik şehri Uluborlu'ya gidip hazırladığı ordu ile Konya üzerine yürüdü. Bir aylık kuşatma başarısız olunca Ilgın'a çekildi. Babasının askeri üssü olan Aksaray'ın halkı kendisini davet edince Aksaray ile Konya şehirleri arasındaki geleneksel rekabet, Konyalıların da onu davet etmesini ve Konya'da adına hükümdar olarak hutbe okunmasını sağladı. Hemen şehre giden Keyhüsrev, ikinci kez tahta çıktı (1205). Konyalıların III. Kılıçaslan'a dokunulmaması şartı sebebiyle Tokat'ın idaresini yeğenine verdiyse de sözünde durmayıp onu Tokat'a göndermedi, ortadan kaldırdı. Tahtını elde eder etmez kız kardeşi Gevher Nesibe adına Kayseri'de bir Darüşşifası ve Tıp Medresesi inşa ettirdi. Bu çifte yapı, İslâmî dönemde Anadolu'da yaptırılan en eski hastane ve dünyanın ilk tıp fakülteleridir. Haçlıların İstanbul'u işgalinden sonra Komnenos ailesinden Aleksios ve David İstanbul'dan kaçarak Trabzon'da Trabzon İmparatorluğu'nu kurmuştu. I. Gıyaseddin Keyhüsrev Karadeniz'deki ticaret yollarını kesen Trabzon İmparatorluğu üzerine bir sefer düzenleyerek bu yolu yeniden Türklere açtı. Yine Komnenos ailesinden I. Teodor Laskaris [Theodoros Laskaris]]

ise İznik Rum İmparatorluğu'nu kurmuştu. Gıyaseddin Keyhüsrev, Laskaris'in yayılma politikasına karşı tedbir olarak kayınpederi Manuel Mavrozomes'e Menderes vadisi, Denizli Honaz yöresinin idaresini verdi. Türkiye Selçukluları, kendilerini denizaşırı ülkelere ulaştıracak bir limanları olmadığından, Anadolu toprakları üzerinde gerçekleşen ticaretten yeterince yararlanamıyordu. Bunun farkında olan Gıyaseddin Keyhüsrev, önemli dış ticaret limanı olan ve Latinlerin İstanbul'u işgalinden sonra Aldo Brandini adlı bir İtalya'nın kontrolüne geçmiş bulunan Antalya'yı 1206'da kuşattı. Kıbrıs Kralı Gautier de Montbeliard'dan yardım alması kuşatmanın sonuçsuz kalmasına sebep oldu. Sultan, kuşatmayı kaldırdı; ancak ertesi sene şehrin Bizans ahalisi ile anlaşarak şehri tekrar kuşatma altına aldı. 5 Mart 1207'de şehir fethedildi. Antalya'ya atanan ilk vali, Mübarezeddin Ertokuş oldu ve bu görevi 22 yıl sürdürdü. Antalya'nın fethi ile güneyde önemli bir ticaret limanı ve şehrine sahip olan Selçuklular ilk defa Avrupalılarla ticari ilişkilere girip antlaşmalar yaptılar. Gıyaseddin Keyhüsrev, güneydoğudaki ticari gelişmeye verdiği önem sebebiyle Antalya'nın fethinin ardından Klikya Ermeni Krallığı'na karşı harekâta girişti. Önce Eyyubilerin eline geçmiş bulunan Maraş'ı, ardından Ermenilerin eline geçmiş olan Petrus'u Selçuklu topraklarına kattı. Ermeni Prensi Leon'la Türkiye Selçuklularına sadık kalması, Türkiye-Suriye ticaret yoluna ve Halep Eyyubî sınırlarına saldırmaması, ayrıca savaş

tazminatı ödemesi şartıyla bir barış antlaşması imzaladı. I. Gıyaseddin Keyhüsrev, sultanların ülke topraklarını oğulları arasında paylaştırma geleneğine son vererek merkezi yönetimi güçlendirdi. Vilayetleri yönetmekle görevlendirilen şehzadeleri merkezi yönetime bağlı birer vali durumuna getirdi. I. Teodor Laskaris yönetimindeki İznik İmparatorluğu'nun güçlenmesinden rahatsızlık duyan Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev, geçmişte kendisini İstanbul'daki sarayda ağırlamış olan III. Aleksios'u Laskaris'in yerine İznik İmparatorluğu tahtına çıkarmak üzere 1211'de harekete geçti. Alaşehir Muharebesi'nde bir Frenk paralı askeri tarafından öldürüldü. Geçici olarak Alaşehir'e gömülen sultanın cesedi, daha sonra Konya'ya götürülüp Alâeddin Camii yanındaki Sultanlar Türbesi'ne defnedilmiştir.

Mustafa Üstündağ

(1933-1983)

Millî eğitim bakanı, Konya milletvekili. Seydişehir'e bağlı Ortakaraören köyünde doğdu. Babasının adı Hüseyin, annesinin adı Rabia'dır. 1951 yılında İvriz Köy Enstitüsünden mezun olduktan sonra sırasıyla Konya Karapınar Arısama Yaylası, Beyşehir Gön-yem ve kendi doğum yeri olan Ortakaraören'de yedi yıl ilköğretim öğretmeni ve müdürlüğü yaptı. 1960 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'nü bitir-

di. İlköğretim müfettişi olarak tayin edildi. Askerliğini yedek subay olarak Mersin Astsubay Okulunda yaptı. Ankara'da bir yıl İngilizce öğrenimi gördü. Ardından Amerika'ya giderek Wisconsin Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gördü. Mezuniyet sonrası aynı üniversitede mastır derecesini alıp, doktora çalışması yaptı. 1967-1969 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesinde öğre-nim gördü. Mezuniyet sonrası grup dinamiği ve liderlik derslerini okuttu. 14 Ekim 1969 seçimlerinde CHP listesinden Konya'dan XIV. Dönem milletvekili seçildi. 1970'de Avrupa Konseyi üyeliği ve partisinin parti meclis üyesi oldu. 1971 yılında CHP Genel Sekreter Yardımcılığına getirildi. 14 Ekim 1973 seçimlerinde Konya'dan tekrar Milletvekili seçildi ve 26 Ocak 1974 tarihinde kurulan 37. Koalisyon Hükümeti'nde millî eğitim bakanı olarak görev yaptı. 40. Hükümet Döneminde de Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı görevini üstlendi. Millî Eğitim Bakanlığı döneminde "mektupla öğretim" için çaba harcadı. Çözüm önerdi, üniversite çağına gelmiş hiçbir gencin sokakta kalmaması için ülkenin kı-sıtlı imkânları çerçevesinde fırsat eşitliği oluşturmaya çalıştı. 5 Ocak 1978'de tekrar seçildiği CHP Genel Sekreterliği görevini ölümüne kadar sürdürdü. 30 Haziran 1983'te bir Trafik kazasında hayatını yitiren Üstündağ, Üçler Mezarlığı'nda toprağa verildi.

NOT:

Biyografiler hazırlanırken *Konya Ansiklopedisi* ile *Wikipedia*'dan faydalanılmıştır.